

การบริหารโรงเรียน ยุคปฏิรูปการศึกษา

เอกสารตำราหลัก ประกอบการเรียนการสอน
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น

วิชา การบริหารการศึกษาท้องถิ่น
(Local Education Administration)

ผู้เขียน ศ.ดร. ธีระ รุญเจริญ

การบริหารโรงเรียน ยุคปฏิรูปการศึกษา

เอกสารหลัก ประกอบการเรียนการสอน
หลักสูตรรัฐประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น

วิชา การบริหารการศึกษาท้องถิ่น
(Local Education Administration)

ผู้เขียน ศาสตราจารย์ ดร. ศิริ รุญเจริญ

การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา

ผู้เขียน : ศาสตราจารย์ ดร. อีระ รุญเจริญ

ราคา 230 บาท

พิมพ์ครั้งที่ 1 : มิถุนายน 2557

สงวนลิขสิทธิ์โดย : บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ต จำกัด

จัดพิมพ์โดย : บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ต จำกัด

2387 อาคารรวมทุนพัฒนา ถ. เพชรบุรีตัดใหม่

บางกะปิ ห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10320

โทร. 0-2718-1821 (10 คู่สาย)

แฟกซ์ : 0-2718-1831

<http://www.expernetbooks.com>

<http://www.expernetplus.com>

e-mail: public@expernetbooks.com

พิมพ์ที่ : บริษัท ธนาเพรส จำกัด

โทร. 0-2215-7220, 0-2215-7698

ข้อมูลทางบรรณานุกรมหอสมุดแห่งชาติ

ศ. ดร. อีระ รุญเจริญ.

การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา.--กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ต, 2550.

226 หน้า.

1. โรงเรียน--การบริหาร. I. ชื่อเรื่อง.

371.2

ISBN 978-974-414-321-1

คำนำ

โครงการความร่วมมือทางวิชาการ ระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกับสถาบันการศึกษา ในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาขีดความสามารถและศักยภาพของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรมเป็นสำคัญ

หนังสือเล่มนี้ คณะอนุกรรมการด้านวิชาการได้คัดเลือกและอนุมัติให้เป็นตำราหลักของหมวดวิชาเฉพาะ สำหรับใช้ในการเรียนการสอนของหลักสูตรฯ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดมาตรฐานและคุณภาพทางวิชาการในระดับสูงที่สังคมยอมรับ ตลอดจนเพื่อให้นักศึกษาในโครงการสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงอย่างได้ผล

คณะกรรมการอำนวยการกลางเชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งว่า ด้วยความร่วมมือและความมุ่งมั่นของทุกสถาบันการศึกษา จะส่งผลให้โครงการฯ ประสบความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้เป็นอย่างดี อันจะก่อให้เกิดคุณูปการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนสืบไป

(นายสมพร ใบบางยาง)

ประธานคณะกรรมการอำนวยการกลาง

โครงการความร่วมมือทางวิชาการ

ระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

กับสถาบันการศึกษา

คำนำผู้เขียน

โลกยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นโลกไร้พรมแดน การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็วในทุกด้าน และเป็นยุคที่เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร และสารสนเทศก้าวหน้ามาก ย่อมมีผลกระทบต่อการจัดและบริหารในทุกสาขาวิชาชีพ ซึ่งจะมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพจำต้องอาศัยการบูรณาการสาระความรู้ของศาสตร์หลายสาขาวิชา ไม่ว่าจะเป็นนักการปกครอง นักธุรกิจ นักการศึกษา ฯลฯ

การเพิ่มบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท) ซึ่งได้แก่ เทศบาล อบจ. อบต. เมืองพัทยา และ กทม. ให้รับผิดชอบงานด้านบริการทั้งปวง โดยได้รับการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ซึ่งการส่งเสริมและบริหารจัดการศึกษาเป็นบทบาทอำนาจและหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งกำหนดไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการส่งเสริมและบริหารจัดการศึกษาดังกล่าว

หนังสือ “การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา” เป็นหนังสือที่มีเป้าหมายในการให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดและบริหารการศึกษาที่สอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งกล่าวถึง การบริหารเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ แนวการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ตามแนวการกระจายอำนาจ การประกันคุณภาพการศึกษา ตลอดจนทั้งการจัดทำหลักสูตร การวิจัยในโรงเรียน รวมทั้งการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB) หนังสือเล่มนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อนักการปกครองและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง

ศาสตราจารย์ ดร. ธีระ รุญเจริญ
กุมภาพันธ์ 2550

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	3
คำนำผู้เขียน	4
สารบัญ	5
บทที่ 1 การบริหารการศึกษาเพื่อคุณภาพการเรียนรู้	7
1. การบริหารการศึกษาต้องอาศัยมืออาชีพ	7
2. การบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่พึงประสงค์	11
3. ลักษณะการบริหารตามแนวปฏิรูป พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ	17
4. การวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
5. ลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ	29
6. แนวทางการประเมินผู้บริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้	36
7. คุณลักษณะของสถานศึกษาที่จะสนองเจตนารมณ์ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตามแนวคิดของ สปศ.	39
บทที่ 2 การจัดการศึกษาของโรงเรียนการศึกษขั้นพื้นฐาน	41
1. หลักการจัดการศึกษาโดยทั่วไป	43
2. ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา	44
3. การจัดระบบการศึกษา	55
4. ลักษณะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	56
5. การจัดการเรียนการสอน	58
6. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว และสถาบันสังคมในการจัดการศึกษา	60
7. การปฏิรูปการเรียนรู้คือหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา	71
บทที่ 3 การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามแนวการกระจายอำนาจ	73
1. สภาพและปัญหา	73
2. การบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน	77
3. ภารกิจ โครงสร้าง อัตรากำลังของสถานศึกษา	86
4. การบริหารสถานศึกษาตามแนวทางการกระจายอำนาจ	89
5. เงื่อนไขความสำเร็จ และข้อเสนอแนะ	128

6 การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา

	หน้า
บทที่ 4 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	131
1. หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	132
2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	145
3. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	154
บทที่ 5 ทรัพยากร การงบประมาณ และการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน	159
1. สาระสำคัญ	159
2. ระบบบริหารแบบมุ่งเน้นผลงาน	161
3. ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน	163
บทที่ 6 การวิจัยในโรงเรียน	175
1. สภาพและปัญหาการวิจัยในโรงเรียน	176
2. ความจำเป็น ความสำคัญ	177
3. จุดหมายของการวิจัยในโรงเรียน	178
4. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนกับการวิจัยในโรงเรียน	179
5. ศักยภาพพื้นฐานในการวิจัย	180
6. การวิจัยและพัฒนาในโรงเรียน	183
บทที่ 7 การประกันคุณภาพการศึกษา	205
1. สาระสำคัญ	205
2. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	207
3. การประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา	215
เอกสารประกอบการค้นคว้า	223
ประวัติผู้เขียน	226

การบริหารการศึกษาเพื่อคุณภาพการเรียนรู้

ในยุคปฏิรูปการศึกษา จำเป็นต้องใช้ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามีมืออาชีพ จึงจะนำโรงเรียนบรรลุความสำเร็จตามภารกิจและบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน การเป็นผู้บริหารมืออาชีพจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่เอื้อโดยเฉพาะ และอาศัยกระบวนการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ทุกสถาบัน และทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษา และการบริหารโดยใช้องค์คณะบุคคล ตลอดทั้งนำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ตามแนวการกระจายอำนาจการบริหาร ซึ่งเน้นผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือ นักเรียนและชุมชนมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม

1. การบริหารการศึกษาต้องอาศัยมืออาชีพ

การบริหารกิจการใดๆ ที่เกี่ยวกับสาธารณะในยุคโลกาภิวัตน์มีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ จึงจะทำให้ธุรกิจต่างๆ เหล่านั้นดำเนินการไปด้วยดี และบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เพราะการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วอย่างไร้พรมแดน และกระทบกระเทือนไปทุกประเทศทั่วโลก

ในด้านการจัดการศึกษาก็ไม่มีเว้น มีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ จึงจะทำให้การบริหารและการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ และเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์

ให้มือองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา...มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพออก และเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้งพัฒนาวิชาชีพ...

มาตรา 53 หมวด 7

พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ

8 การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา

1.1 การเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ซึ่งก่อให้เกิดความสลับซับซ้อน และปัญหาอย่างไม่มีสิ้นสุด จำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรมในการดำเนินการ จึงจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายที่คาดหวังได้

1.2 พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและการจัดการศึกษาอบรตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติไว้

พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติดังกล่าวได้กำหนดเกี่ยวกับ (1) จุดมุ่งหมายของการศึกษา (2) หลักการ (3) สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา (4) ระบบการจัดหรือรูปแบบการจัดการศึกษา (5) แนวการจัดการศึกษา (6) การบริหารและการจัดการศึกษา (7) มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (8) การจัดระบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (9) การจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา (10) การส่งเสริมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ

ในการดำเนินการตามแนวปฏิรูปการศึกษา ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ จะประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยองค์กรปฏิบัติคือ สถานศึกษา ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอื่นที่มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการตามแนวทางการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ดำเนินการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพ

1.3 การบริหารการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง (Professional) อาชีพหนึ่ง เพราะการบริหารการศึกษาดำเนินการตามเกณฑ์วิชาชีพชั้นสูงอื่น กล่าวคือ :

- (1) มีลักษณะการบริหารเฉพาะของตนแตกต่างจากวิชาชีพอื่น
- (2) มีความอิสระในการให้บริการ
- (3) ใช้วิธีแห่งปัญญาศึกษาวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง
- (4) มีการศึกษามากพอคือ ระดับปริญญาตรีขึ้นไป
- (5) มีองค์กรวิชาชีพควบคุม ดูแล และตรวจสอบ
- (6) มีจรรยาบรรณวิชาชีพเฉพาะ

นอกจากนี้ ยังมีการเลือกสรร และกลั่นกรองคุณสมบัติและเกณฑ์มาตรฐานอื่นเป็นอย่างดี ผู้ที่จะเข้าสู่วิชาชีพการบริหารการศึกษาจึงเหมาะสมกับการเป็นผู้บริหารการศึกษามีอาชีพอย่างแท้จริง

1.4 พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ มาตรา 53 ได้กำหนดให้ผู้บริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาจะปฏิบัติหน้าที่ได้จะต้องได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการบริหารการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่องค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษากำหนด ซึ่งจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพชั้นสูงแน่นอน นั่นคือ จะต้องเป็นผู้บริหารการศึกษามีอาชีพ

ในเรื่องนี้ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (พลศึกษา 2543) ได้กำหนดไว้ว่า “วิชาชีพชั้นสูง” คือ วิชาชีพที่มีการควบคุมคุณภาพ และมาตรฐานของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยได้เสนอมาตรการไว้ ดังนี้

- (1) มีองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลผู้ที่อยู่ในวิชาชีพ ซึ่งได้แก่ สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา
- (2) มีการควบคุม โดยการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
- (3) มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้แก่ สถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาและฝึกอบรม
- (4) มีการประเมินทั้งภายในและภายนอก โดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

10 การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา

1.5 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) โดยการอนุมัติในหลักการของ ค.ร.ม. ในการประชุม เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2543 ได้กำหนด **มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน** ไว้ 27 มาตรฐาน โดยแบ่งเป็น 3 ด้านคือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย

ในการนี้ได้กำหนดมาตรฐานการบริหาร และผู้บริหารสถานศึกษาด้านกระบวนการไว้ 4 มาตรฐาน และด้านปัจจัยไว้ 2 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานด้านกระบวนการ

“มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร/ครู ตามความจำเป็นและเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ”

มาตรฐานด้านปัจจัย

“มาตรฐานที่ 19 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ”

เมื่อวิเคราะห์มาตรฐานด้านกระบวนการและด้านปัจจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การบริหารและจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องได้ตามมาตรฐาน และมีความเป็นนักวิชาชีพ ไม่ใช่มีเกณฑ์มาตรฐานไม่ชัดเจนอย่างที่แล้วๆ มา

รุ่ง แก้วแดง (ใน อีระ รุญเจริญ และคณะ : การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้, 2545) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นที่ผู้บริหารการศึกษาจะต้องเป็นมืออาชีพ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงทางการบริหารการศึกษา รวมทั้งจำต้องเป็น **“ผู้นำทางวิชาการ”** เป็นผู้นำปฏิรูปการเรียนรู้ บริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ซึ่งหมายถึงความสามารถที่จะประสานการมีส่วนร่วมของ

ครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ความสามารถในการระดม และใช้ทรัพยากร เพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนจัดให้มีระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และเกณฑ์การวัดผู้ บริหารมืออาชีพควรประกอบด้วย

(1) วัดจากความสำเร็จของการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาจาก :

- การบรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียนและตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.การศึกษา แห่งชาติ
- ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

(2) วัดจากความสามารถในกระบวนการบริหาร โดยใช้กระบวนการ P-D-C-A คือ วางแผนเก่ง → นำแผนไปใช้ปฏิบัติจริง → มีการตรวจสอบการบริหาร จัดการ การปรับเป้าหมายการทำงานในขั้นต่อไปดีขึ้นตลอดเวลา ทั้งนี้ต้องอาศัย วิธีทัศน์ และกลยุทธ์ที่สามารถเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสได้เสมอ

และเมื่อวิเคราะห์ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 พบว่า ผู้บริหารมืออาชีพจะต้อง มีความรู้ และความสามารถในเรื่อง :

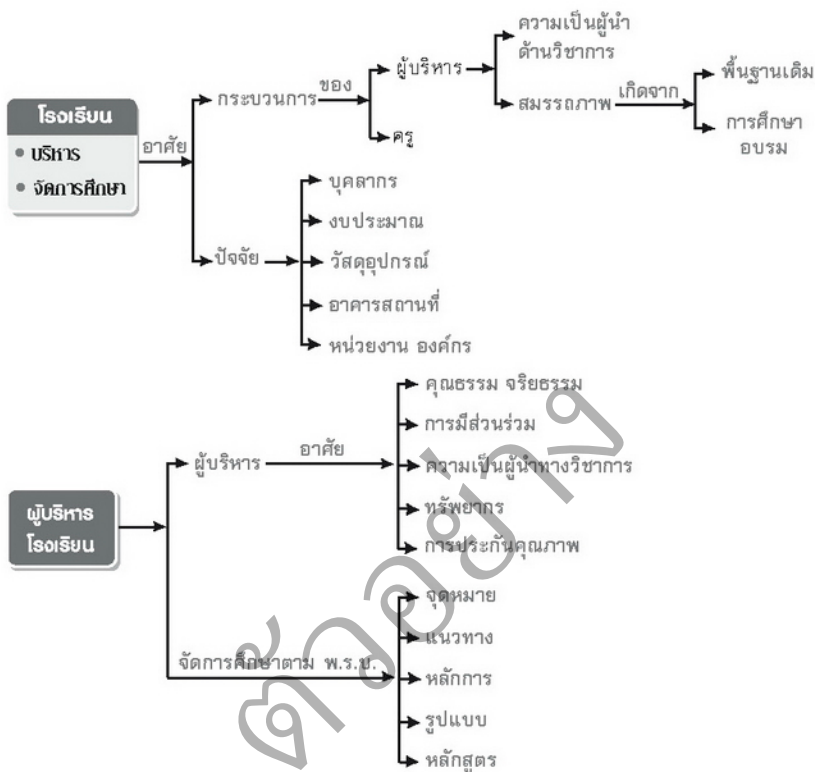
- (1) สามารถปฏิบัติตามที่กำหนดได้ครบถ้วน
- (2) ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นประโยชน์ผู้เรียนเป็นสำคัญ
- (3) สามารถจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบ
- (4) ให้ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร
- (5) จัดระบบประกันคุณภาพภายใน
- (6) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการ

2. การบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่พึงประสงค์

กรอบความคิดในการบริหารโรงเรียน

เมื่อพิจารณาภารกิจของโรงเรียนแล้วจะเห็นได้ว่า โรงเรียนมีภารกิจหลักคือ การ จัด การศึกษาและการบริหาร ซึ่งต้องใช้ทั้งกระบวนการและปัจจัยจึงจะบรรลุผล ในกระบวนการ จะต้องอาศัยทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครู ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีศักยภาพหลายด้านจึงจะ นำโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ ดังแสดงไว้ในแผนภูมิที่ 1

12 การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบความคิดในการบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียน (ธีระ รุญเจริญ)

เมื่อสรุปบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มี 2 ด้านหลักคือ

- (ก) การจัดการศึกษา ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย หลักการ แนวทาง รูปแบบการจัดการศึกษา หลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนการสอน
- (ข) การบริหารการศึกษา ให้เป็นไปตามแนวทางการบริหารที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของหลายฝ่าย รวมทั้ง บิดา มารดา ผู้ปกครอง องค์กรของรัฐและเอกชน ตลอดจนทั้งชุมชนและสมาคมในสังคม

ในการปฏิรูปการศึกษา (สปศ., พฤษภาคม 2544) จำเป็นต้อง :

- ปรับวิธีคิดในการจัดการศึกษา
- ปรับโครงสร้างการจัดการศึกษา
- ปรับรูปแบบวิธีการเรียนรู้
- ปรับปรุงคุณภาพครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาอื่น
- จัดให้มีอุปกรณ์และเทคโนโลยีการศึกษาที่เหมาะสม และเพียงพอ

ทั้งนี้จะต้องให้ความสำคัญในการปฏิรูปด้านต่างๆ ดังนี้

- (1) ปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องซึ่งกันและกันทั้งระบบ ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
- (2) ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญแก่หลักสูตร (หลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรท้องถิ่น) เนื้อหาสาระ วิธีการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน
- (3) ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งหน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น และเอกชน โดยเน้นการกระจายอำนาจ
- (4) ปฏิรูปครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยถือว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง เน้นมาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- (5) ปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้เพื่อจัดการศึกษา จัดสรรทรัพยากรให้ถึงผู้เรียนอย่างเสมอภาค และเป็นธรรม มีระบบการบริหารทรัพยากรที่มีความคล่องตัวอย่างมีประสิทธิภาพตรวจสอบได้

และการปฏิรูปทั้ง 5 เรื่องดังกล่าวจะประสบผลต้องอาศัยปัจจัยอย่างน้อย 4 ปัจจัยคือ

- (1) การมีส่วนร่วมของบุคคล กลุ่มบุคคล และสถาบันต่างๆ ในสังคม
- (2) มาตรฐาน และระบบประกันคุณภาพ
- (3) การระดม การจัดสรร และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทุกด้าน
- (4) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

14 การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา

อนึ่ง สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (พฤษภาคม 2544) ได้สรุปผลที่คาดว่าจะได้รับจากการปฏิรูปการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ชัดเจนในสังคมไทยอย่างน้อย 9 ประการดังนี้

- (1) จะเพิ่มคุณภาพของคนไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ
- (2) จะทำให้เกิดความเสมอภาค และสิทธิทางการศึกษา
- (3) จะทำให้สังคมเกิดศรัทธาต่อความสามารถของครู และบุคลากรทางการศึกษา
- (4) จะเพิ่มความเข้มแข็งให้สถานศึกษา ซึ่งเป็นกลไกหลักของความเปลี่ยนแปลง
- (5) จะทำให้เกิดการกระจายอำนาจในการบริหารการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (6) จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการศึกษาตามหลักการคนทั้งมวลเพื่อการศึกษา (All for Education)
- (7) จะทำให้เกิดเอกภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของระบบการบริหารการศึกษา
- (8) จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และสังคมก้าวหน้า
- (9) จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง และจะส่งผลให้กระบวนการปฏิรูปทางการเมืองสัมฤทธิ์ผลได้

ธีระ รุญเจริญ (2543) ได้สรุปสาระที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

- 1) การปฏิรูปโครงสร้างระบบบริหารการศึกษา
 - (1) ให้รวมสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัยเป็นกระทรวงศึกษาธิการ
 - (2) กำหนดให้มีโครงสร้างการบริหารการศึกษาเป็น 2 ระดับคือ
 - ระดับกระทรวง
 - ระดับท้องถิ่น : เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

2) การปฏิรูประบบการบริหารบุคลากร

- (1) ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา
- (2) ให้มีสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่ดังนี้
 - กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ
 - ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
 - กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ
 - พัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา
- (3) ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา อื่นๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ต้องมีใบประกอบวิชาชีพตามกฎหมายกำหนด
- (4) ให้มีองค์กรกลางบริหารงานบุคคล โดยให้ครู และบุคลากรทางการศึกษา ในระดับสถานศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาเป็นข้าราชการในสังกัด โดยยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารบุคคล
- (5) ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ แก่บุคคลอื่นๆ สำหรับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา
- (6) ให้มีกองทุนส่งเสริมครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา
- (7) ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา

3) การปฏิรูปการเรียนการสอน

- (1) ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยให้เรียนอย่างมีความสุข
- (2) ให้ครูเป็นผู้สนับสนุน ผู้กระตุ้น ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
- (3) ให้มีการเรียนการสอนเป็น 3 รูปแบบคือ
 - (ก) การศึกษาในระบบ (Formal)
 - (ข) การศึกษานอกระบบ (Non-formal)
 - (ค) การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal)

16 การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา

(4) ให้จัดการศึกษาโดยเน้น :

- ความรู้
- คุณธรรม
- กระบวนการเรียนรู้
- บูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

(5) ให้รัฐส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ

(6) ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจาก

- พัฒนาการของผู้เรียน
- ความประพฤติ
- การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และการร่วมกิจกรรม
- การทดสอบ

(7) ให้มีหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรเฉพาะท้องถิ่นสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน

4) การปฏิรูประบบการศึกษา

(1) ให้จัดการศึกษาเป็น 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ระหว่างรูปแบบ หรือระหว่างรูปแบบเดียวกันได้

(2) ให้แบ่งระบบการศึกษาเป็น 2 ระดับ คือ

- การศึกษาระดับพื้นฐาน มี 12 ปี
- การศึกษาระดับอุดมศึกษา
 - ๑ ต่ำกว่าปริญญาตรี
 - ๑ ระดับปริญญาตรี

(3) ให้จัดการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี

5) การออกกฎหมายและการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาเป็นไปด้วยดี จึงจำเป็นต้องออกกฎหมายการศึกษาใหม่ และปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

3. ลักษณะการบริหารตามแนวปฏิรูป พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ

ธีระ รุญเจริญ (2544) ได้ประมวลสรุปลักษณะเด่นในการบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษาของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 ไว้ประกอบการพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

1) เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม/การบริหารโดยองค์คณะบุคคล

- (1) ส่วนกลาง : • สภาการศึกษา
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - คณะกรรมการอุดมศึกษา
 - คณะกรรมการการอาชีวศึกษา
- (2) ส่วนท้องถิ่น : คณะกรรมการการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา
- คณะกรรมการสถานศึกษา

2) เป็นการบริหารที่เน้นการดำเนินการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน :

- เป็นการศึกษาที่ให้ทุกคน ทุกฝ่าย ทุกองค์กรมีส่วนร่วม
- เป็นการศึกษาที่มีหลักการ แนวทาง รูปแบบที่ชัดเจน
- เน้นการบริหารการเรียนการสอนใช้เทคโนโลยี

3) เป็นการบริหารที่ใช้บุคลากรมืออาชีพ (Professional)

- มีลักษณะเฉพาะ เช่น มีวิสัยทัศน์ มีความเป็นผู้รู้ และมีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นต้น
- ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
- ต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ : มีสำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

18 การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา

- 4) เป็นการบริหารที่ต้องมีการตรวจสอบและประเมินตามมาตรฐาน :
 - ภายใน โดยหน่วยงาน
 - ภายนอก โดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
- 5) เป็นการบริหารที่เน้นเป็นพิเศษที่สถานศึกษา/โรงเรียน
 - ใช้การกระจายอำนาจการบริหาร 4 ด้าน
 - ๑ บริหารทั่วไป
 - ๑ งบประมาณ
 - ๑ บุคลากร
 - ๑ วิชาการ
 - เน้น SBM (การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School-Based Management)
- 6) เป็นการบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจไป
 - ระดับท้องถิ่น :
 - ๑ เขตพื้นที่การศึกษา
 - ๑ สถานศึกษา
- 7) เป็นการบริหารที่สำคัญของครุวิชาชีพ
 - สภาครู และบุคลากรทางการศึกษา
 - องค์กรกลางบริหารงานบุคคล
- 8) เน้นคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพมากขึ้น
- 9) เป็นการบริหารที่เน้นความทัดเทียมกัน
 - ในด้านปริมาณ : ประชากร จำนวน โรงเรียน ภูมิภาค การคมนาคม
 - ในด้านงบประมาณ : ค่าใช้จ่ายรายหัว
- 10) เป็นการบริหารที่ต้องประกันคุณภาพให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย :
 - นักเรียน
 - ผู้ปกครอง
 - ชุมชน สังคม

ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ หรือศักยภาพในการปฏิบัติของผู้บริหารการศึกษามืออาชีพ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวทางและหลักการที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

4. การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการยกระดับวิชาชีพ การบริหาร และการจัดการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง (Professional) ซึ่งกำหนดแนวทางไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ และค่อนข้างจะเป็นเรื่องที่อยู่ในระยะแสวงหาแนวทาง หลักการ และเกณฑ์มาตรฐาน ในการนี้จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาวิจัยมากมาย

4.1 ผู้บริหารมืออาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) โดยศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ เป็นหัวหน้า ได้ทำการวิจัยเอกสารเกี่ยวกับการจัดระบบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา ซึ่งมีข้อค้นพบและข้อเสนอเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้

- 1) ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษา โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการศึกษามีการประเมินตนเอง มีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และกำกับดูแลให้ครูปฏิบัติตามจรรยาบรรณ
- 2) ผู้รับผิดชอบในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบริหาร อาจจะให้ครูสภาในโฉมใหม่ (ครูสภาแห่งชาติ) หรือตั้งสภาผู้บริหารการศึกษา
- 3) ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ควรมี 3 ประเภทคือ
 - ใบอนุญาตชั่วคราว มีอายุ 3 ปี
 - ใบอนุญาตแบบมาตรฐาน มีอายุ 5 ปี ซึ่งสามารถต่ออายุได้โดยการประเมินจากผลงานและจรรยาบรรณ โดยการต่ออายุแต่ละครั้งถือเป็นการเลื่อนขั้น
 - ใบอนุญาตถาวร

ทั้งนี้ให้มีเงินประจำตำแหน่ง และเงินเดือนใหม่

หมายเหตุ : ในเรื่องนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (มกราคม 2546)

4) การประเมินเพื่อขอรับใบประกอบวิชาชีพ

- ผู้บริหารปัจจุบัน ทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา จะได้รับใบอนุญาตชั่วคราว 3 ปี แล้วขอประเมินเป็นผู้บริหารมาตรฐาน

สำหรับผู้สำเร็จการศึกษา อาจจะมี 2 ทางเลือก

- การรับรองหลักสูตรของสถาบันผลิตผู้บริหาร
- ถ้าไม่ได้เรียนทางการบริหารจะต้องผ่านการทดสอบ เข้าอบรม และได้ใบประกอบวิชาชีพชั่วคราว 3 ปี

5) การประเมินเพื่อขอใบอนุญาต

- พิจารณาตามตัวชี้วัด เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษา และตามเส้นอาชีพ 5 ชั้น

6) การผลิต และพัฒนาผู้บริหารการศึกษามีอาชีพ

- ควรมีเป้าหมายเพื่อสร้างผู้บริหารวิชาการ

7) ควรมีคณะทำงานศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เพื่อปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสม

8) ควรมีการศึกษาเชื่อมโยงระหว่างการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา ระดับเงินเดือน ค่าตอบแทนการผลิต และการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดประชุมพิจารณาในเรื่อง ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา และมีข้อสรุป ดังนี้

ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ที่สัมมนาสมาชิกเห็นพ้องร่วมกัน

- (1) วิสัยทัศน์ในอนาคต ผู้บริหารจะต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ผู้บริหารการศึกษาทุกคนเป็นผู้บริหารมืออาชีพที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านการศึกษา มุ่งพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่งของสังคม ตามเป้าหมายของโรงเรียน เป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษา อันจะส่งผลต่อการยกมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ผู้บริหารการศึกษาจะได้พัฒนา ประเมิน ปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

- (2) องค์กรที่รับผิดชอบให้มีองค์กรเดียวในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ผู้บริหารการศึกษาและครู แต่บริหารจัดการภายในแยกกันเป็น 2 ส่วน
- (3) คุณวุฒิของผู้บริหารการศึกษาในอนาคต ควรมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโท ทั้งนี้ในช่วงแรกของการดำเนินงาน อาจใช้ประสบการณ์การทำงานผนวกกับคุณวุฒิที่ได้
- (4) ความเชื่อมโยงระหว่างใบอนุญาตประกอบวิชาชีพกับระบบบัญชีเงินเดือนใหม่ส่วนใหญ่เห็นพ้อง แต่ทั้งนี้การได้รับตอบแทนด้วยเงินเดือนที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นกุศโลบาย เพื่อการนำไปสู่คุณภาพการศึกษาเป็นเป้าหมายหลัก

4.2 ใบประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา อีระ บุญเจริญ และสงวนพงศ์ ชวนชม (2543) ได้วิจัยเกี่ยวกับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหาร และพบว่า

1) ใบประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา

การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และครูอาจารย์ ผู้ที่สนใจที่มีต่อ “การมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา” จำนวน 300 คน ของทั้งภาครัฐและเอกชนจากจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง ครั้งนี้เป็น การพิสูจน์ข้อสรุปเบื้องต้นของผลการศึกษาวิจัย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยมี ศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ เป็นหัวหน้าคณะ ผลสรุปโดยรวมของความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องปรากฏว่า “เห็นด้วย” ตามข้อสรุปเบื้องต้นใน “ระดับมาก” ทุกประเด็น กล่าวคือ

- (1) การมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารก่อให้เกิดประโยชน์มาก ในการ :
 - เป็นผู้บริหารมืออาชีพที่มีคุณภาพ
 - นำไปสู่ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา และการเรียนการสอน
 - เป็นหลักประกันคุณภาพการจัดการศึกษา
 - เป็นการยกมาตรฐานวิชาชีพ
 - นำไปสู่การพัฒนา และปรับปรุงตัวเองอย่างต่อเนื่อง
 - นำไปสู่การปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ

- (2) ผู้จะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาควรมี :
- วุฒิปริญญาโทขึ้นไป โดยมีข้อยกเว้นบางประการ
 - มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี
 - เป็นผู้ที่มีความวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
 - มีความสามารถในการบริหารจัดการ
 - มีประสบการณ์ด้านการเรียนการสอน
- (3) องค์กรในการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพของทั้งครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาควรเป็นองค์กรเดียวกัน
- (4) การมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีความสัมพันธ์กับเงินเดือนและผลประโยชน์อื่น ตามขั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่กำหนด
- (5) ควรปรับปรุง “ครูสภา” เดิมให้เป็นครูสภาใหม่ หรือตั้งชื่อใหม่
- (6) ควรใช้ระยะเวลาเท่ากับใบอนุญาต แทนการมีใบอนุญาต “ชั่วคราว” หรือ “ถาวร” เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- (7) อาจพิจารณาให้ใบอนุญาตจากการผ่านหลักสูตรของสถาบัน หรือหลักสูตรการฝึกอบรมโดยเฉพาะ
- (8) ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันควรผ่านการประเมิน เพื่อมีใบอนุญาตแทนการมีโดยอัตโนมัติ
- (9) ควรมีการติดตามประเมินผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับใบอนุญาตแล้วเป็นระยะ ๆ เช่น ทุก 5 ปี เพื่อการกำกับติดตาม
- (10) ควรมีระดับชั้น (เช่น 5 ชั้น) ผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เพื่อกำหนดเงินเดือน และผลประโยชน์อื่น

จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามตามหน่วยงานที่สังกัดตำแหน่งระดับการศึกษา อายุ และสถานที่ตั้งในการปฏิบัติงานปรากฏว่า ส่วนใหญ่โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างทางสถิติแต่อย่างใด และมีเพียงบางประเด็นเท่านั้นที่มีความแตกต่างของความคิดเห็น ได้แก่

- (1) หน่วยงานสังกัด : มีความคิดเห็นแตกต่างกันเฉพาะระหว่างบุคลากรสังกัดกรมสามัญศึกษากับครู ผู้สนใจ ผู้ปกครอง ฯลฯ ในเรื่องการมองปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในกระบวนการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
- (2) ตำแหน่ง :
 - ผู้บริหารการศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกับครู ผู้สนใจ ผู้ปกครอง ในเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
 - ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารการศึกษา ครูและผู้สนใจ ฯลฯ ในเรื่องเงินเดือน และสิทธิประโยชน์อื่นๆ
 - ผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นแตกต่างกับผู้บริหารการศึกษา ครูและผู้สนใจ ในเรื่องการติดตามประเมิน
 - ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารการศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกับครู ผู้สนใจ ผู้ปกครอง ฯลฯ ในเรื่องระดับชั้นของผู้บริหาร
- (3) สถานที่ตั้งที่ปฏิบัติงาน : บุคลากรที่มีที่ปฏิบัติงานในเขตเทศบาลมีความคิดเห็นแตกต่างกับที่ปฏิบัติงานนอกเขตเทศบาล
- 2) ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในกระบวนการออกและเพิกถอนใบอนุญาตผู้บริหารสถานศึกษา ปรากฏว่า อาจจะมีปัญหา “มาก” ใน :
 - การกำหนดเกณฑ์
 - ความยุติธรรม
 - ความแตกต่างระหว่างระดับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
 - การให้สินบนหรือคอร์รัปชัน

ในการให้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะโดยอิสระปรากฏว่า ได้รับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาหลายประการ อาทิเช่น

- (1) ควรจัดดำเนินการอย่างจริงจังโดยเน้นเพื่อนำไปสู่คุณภาพของการจัดเป็นเป้าหมายหลัก

- (2) ควรทำประชาพิจารณ์อย่างกว้างขวางก่อนนำมาปฏิบัติจริง
- (3) ควรมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และบทลงโทษ เพื่อแสดงถึงความสำคัญและการมีศักดิ์ศรีสูงส่ง
- (4) ควรตรวจสอบคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างจริงจัง
- (5) องค์กรที่รับผิดชอบไม่ควรขึ้นอยู่กับหน่วยงานใด แต่ควรมีอิสระในการดำเนินการ และมีบุคลากรที่น่าเชื่อถือ
- (6) ควรให้ครู อาจารย์ในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินด้วย
- (7) ในระยะแรกควรใช้วิธีและเกณฑ์ที่ง่ายก่อน แล้วค่อยเข้มข้น
- (8) ควรให้ครู อาจารย์ (50%) และผู้ปกครองหรือประชาชนในท้องถิ่น (50%) เข้าชื่อถอดถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาได้ด้วย
- (9) การถอดถอนใบอนุญาต ควรใช้วิธี double check
- (10) ควรประเมินการปฏิบัติจริงมากกว่าจากเอกสาร

4.3 ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (กมภพันธ์ 2544) ได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา และได้สรุปเสนอคุณสมบัติของผู้มีสิทธิขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา ดังนี้

ก. กรณีผู้บริหารประจำการ

- 1) มีคุณสมบัติที่จะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และ
- 2) มีวุฒิปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษา หรือประกาศนียบัตรบัณฑิตหรือสูงกว่าทางบริหารการศึกษา หรือผ่านการประเมินประสบการณ์และผลงานที่มีค่าเทียบเคียงวุฒิปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษาตามหลักเกณฑ์ที่องค์กรวิชาชีพกำหนด

ทั้งนี้ จะต้องมีความสมบัตินี้ดังกล่าวภายใน 5 ปี นับตั้งแต่วันประกาศให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

ข. กรณีผู้บริหารใหม่

- 1) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และ

- 2) มีวุฒิปรียญาตรีทางการบริหารการศึกษาตามมาตรฐานหลักสูตรใหม่ขึ้นไป (ในอนาคตอาจต้องมีวุฒิปริญญาโททางการบริหารการศึกษาขึ้นไป)

ทั้งนี้ ต้องมีการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

4.4 สภาพการรองรับการกระจายอำนาจ ธีระ รุญเจริญ (2544) ได้ใช้การวิจัยเชิงเจาะลึกและเชิงสำรวจ เพื่อประมวลสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาและการบริหารทำที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณารายละเอียดของนโยบาย และดำเนินการเพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ตามมาตรา 39 แห่ง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกระจายอำนาจให้แก่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ซึ่งพอสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. โรงเรียนรับรู้เรื่องแนวการจัดการศึกษา และการกระจายอำนาจการบริหารดีพอสมควร กลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 60 เห็นว่า ตนเองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาใน “ระดับมาก” แต่การเตรียมการรับการกระจายอำนาจยังมีน้อย เพราะขาดความชัดเจนในเชิงปฏิบัติในหลายเรื่อง เช่น การบูรณาการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งบรรลุเกณฑ์มาตรฐาน ผู้เรียน และรายละเอียดการปฏิบัติในการดำเนินการตามแนวการกระจายอำนาจการบริหารให้แก่โรงเรียน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม โรงเรียนเห็นว่า การกระจายอำนาจการบริหารจะเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนมากกว่าที่เป็นมา และคาดว่าจะพอทำได้
2. โรงเรียนส่วนใหญ่ได้พยายามดำเนินการปฏิรูปการศึกษา แต่มักจะยึดนโยบายและแนวทางที่กรมเจ้าสังกัดกำหนดเป็นหลัก การริเริ่มสร้างสรรค์ และการเป็นตัวของตัวเองยังมีไม่มากนัก โดยเฉพาะในโรงเรียนมัธยมศึกษา กล่าวคือ ได้มีการประเมินตนเอง (SSR) จัดทำรายงาน และประเมินโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานที่กรมกำหนดไว้ให้ดำเนินการในขั้นต้น โดยใช้คณะกรรมการที่สำคัญงานแต่งตั้งขึ้น ส่วนโรงเรียนประถมศึกษามีการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานที่สพช. กำหนดให้ทำขั้นต้นเช่นเดียวกัน แต่จัดทำในระดับจังหวัด

ผลการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา บางจังหวัดอยู่ในระดับคุณภาพ “ควรปรับปรุง” บางจังหวัดอยู่ในระดับ “พอใช้” แต่ที่อยู่ใน “ระดับดี” มีน้อยมาก

3. ผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการย่อมรับและเห็นด้วยใน “ระดับมาก” กับแนวทางการปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวทางที่ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ และโรงเรียนได้จัดกิจกรรมตามแนวทางดังกล่าว “ค่อนข้างมาก”
4. โรงเรียนมีศักยภาพในการรับการกระจายอำนาจการบริหาร “ค่อนข้างมาก” แต่ศักยภาพด้านการบริหารวิชาการอยู่ในลำดับสุดท้าย และด้านการบริหารทั่วไปอยู่ในลำดับแรก
 - ก. โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของรัฐมีศักยภาพในการรองรับการกระจายอำนาจการบริหารอยู่ใน “ระดับค่อนข้างมาก” ในด้านการบริหารทั่วไป การบริหารบุคลากร และการบริหารงบประมาณ ส่วนด้านการบริหารวิชาการมีศักยภาพใน “ระดับปานกลาง”
 - ข. ศักยภาพในการบริหารทั่วไปที่โรงเรียนทำได้มากคือ การดูแลรักษาและพัฒนาอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการปฏิบัติงานธุรการ และสารบรรณ
 - ค. ศักยภาพในด้านการบริหารบุคลากร โรงเรียนทำได้ “ค่อนข้างมาก” ในเรื่องการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาตนเอง การมอบหมายงาน และการใช้หลักคุณธรรมในการบริหาร ส่วนเรื่องการใช้อำนาจบุคคลหรือคณะกรรมการในการบริหาร ตลอดจนการสร้างขวัญกำลังใจและการจัดสวัสดิการให้แก่บุคลากร ยังทำได้น้อย
 - ง. ศักยภาพในด้านการบริหารงบประมาณ โรงเรียนทำได้ “ค่อนข้างมาก” ในด้านการใช้งบประมาณอย่างโปร่งใส และการจัดทำการเงินและบัญชี ส่วนศักยภาพในเรื่องการจัดหารายได้เพิ่มเติมนอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดินมาใช้ในการจัดการศึกษานั้น ทำได้ “ปานกลาง”
 - จ. ศักยภาพในด้านการบริหารวิชาการ ซึ่งเป็นด้านที่มีความสำคัญที่สุดนั้น โรงเรียนมีศักยภาพลำดับท้ายสุด การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และการให้การศึกษอบรรณแก่ผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนอยู่ใน “ระดับปานกลาง” คือ ทำได้ไม่ค่อยดีนัก

5. เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน การกระจายอำนาจการบริหารจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการศึกษาได้ “ค่อนข้างสูงกว่าเดิม” ทั้งผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู เห็นว่า การกระจายอำนาจการบริหารเป็นสิ่งที่ดีที่ควรทำ แต่ต้องเตรียมผู้บริหาร บุคลากร และกรรมการสถานศึกษาให้มีความพร้อม และควรมีการทดลองนำร่องก่อน
6. การดำเนินการตามแนวการกระจายอำนาจการบริหารจะมีปัญหา อุปสรรค โดยภาพรวมอยู่ “ระดับปานกลาง” โดยเป็นปัญหาในด้านงบประมาณ และอาคารสถานที่มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านครูอาจารย์ ด้านผู้ปกครอง ประชาชน และองค์กรต่างๆ และด้านผู้บริหารโรงเรียน ตามลำดับ
7. ในประเด็นปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการกระจายอำนาจการบริหารนั้น ปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งผู้บริหารสำนักงานจะยกประเด็นปัญหาด้านปัจจัย เช่น งบประมาณไม่พอ ครูไม่พอ และวัสดุอุปกรณ์ไม่พอ แต่แทบจะไม่ไดยกประเด็นปัญหากระบวนการ (คือการบริหารและการจัดการเรียนการสอน) และปัญหาผลผลิต (คือผู้เรียน) เลย มักจะปกป้องตนเองเป็นหลัก

ในการสนทนากับผู้ที่ไม่ใช่อำนาจการโรงเรียนพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนจำนวนไม่น้อยหรืออาจจะเป็นส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่นอกโรงเรียนเป็นปกติ และมีความสนใจด้านวิชาการน้อยกว่าด้านอื่นๆ กอปรทั้งมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนมากพอสมควร ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติงานท้อแท้ และขาดขวัญกำลังใจ

โรงเรียนประถมศึกษาหลายแห่งมีอัตราครูต่อนักเรียนต่ำมาก เช่น ครู 11 คนต่อนักเรียน 157 คน (สัดส่วน 1 : 14) แต่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนระดับ 8 ในขณะที่โรงเรียนมัธยมศึกษาบางแห่งมีนักเรียนแออัด (ประมาณ 55 คนต่อห้อง) ทำให้การจัดกิจกรรมตามแนวปฏิรูปการศึกษาเป็นไปด้วยความยากลำบาก

นอกจากนั้น ปัญหาการใช้ครู อาจารย์ ไปทำหน้าที่อื่นนอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนมีค่อนข้างมาก ทำให้กระทบกระเทือนคุณภาพนักเรียน และหลายโรงเรียนประสบปัญหาบุคลากรเกษียณก่อนอายุราชการ

8. ผลงานของโรงเรียนจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ โรงเรียนที่นักเรียนมีคุณภาพดีมักจะเป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนสนใจงานวิชาการ อยู่ปฏิบัติหน้าที่ และมีความรับผิดชอบ ณ โรงเรียนมาก

9. ปัจจุบันชุมชนและสมาคมครูผู้ปกครอง มีส่วนร่วมเพียงการบริหารการเงินเป็นหลัก อีกทั้งการใช้คณะกรรมการโรงเรียนเพื่อประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการศึกษาซึ่งไม่สามารถทำได้มากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะแนวคิดตามวัฒนธรรมการปฏิบัติเดิม ความรู้ความสามารถ และความชัดเจนในอำนาจหน้าที่ รวมทั้งศักยภาพอื่นยังไม่มากพอ โดยเฉพาะในโรงเรียนห่างไกล โรงเรียนหลายแห่งเริ่มอยากได้แนวคิดหรือสมองจากคณะกรรมการโรงเรียนมากกว่าความช่วยเหลือด้านการเงิน
10. สหวิทยาเขตดีเฉพาะเรื่องการรับนักเรียน แต่ความร่วมมือด้านครู อาจารย์ และการเรียนการสอนยังมีปัญหา
11. เพื่อให้การกระจายอำนาจการบริหารประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ผู้บริหารโรงเรียนควรพัฒนาตนเอง “มาก” ในเรื่องแนวปฏิบัติในการบริหารแบบกระจายอำนาจ การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น การเป็นผู้นำที่ดี และการจัดทำงบประมาณ
12. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ ควบคู่ยุทธศาสตร์เชิงเป้าหมายที่เน้นคุณภาพผู้เรียน การปรับเปลี่ยน และเสริมสร้างวัฒนธรรมการบริหารโรงเรียน การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้เป็นมืออาชีพอย่างแท้จริงทำได้โดย การกำหนดหลักเกณฑ์ เกณฑ์มาตรฐาน และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการบริหาร การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมโดยเน้นการศึกษาอบรมด้วยตนเอง การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรอื่น การกำกับติดตามนิเทศ และการสรรหาผู้บริหารโรงเรียนแกนนำ เพื่อเป็นแบบอย่างและสร้างเครือข่ายต่อไป

5. ลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ

เนื่องจากความสลับซับซ้อนของภารกิจและการเปลี่ยนแนวทางการบริหารตามการปฏิรูปใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จำเป็นต้องมีผู้บริหารการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถหรือคุณลักษณะเฉพาะหลายประการ กล่าวคือ นอกจากต้องมีคุณสมบัติได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาตามเกณฑ์ที่จะกำหนด (เช่น ตามข้อเสนอของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา) และตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านกระบวนการ และด้านปัจจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้บริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา จะต้องมียุทธศาสตร์หรือคุณสมบัติเฉพาะ ดังนี้

5.1 เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา

คุรุสภา (2540) ได้ออกประกาศเกณฑ์มาตรฐานการบริหารการศึกษาของคุรุสภา 12 เกณฑ์ ดังนี้

- (1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา
- (2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน
- (3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติตามได้เต็มศักยภาพ
- (4) พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง
- (5) พัฒนาและใช้วินัยตมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงชันเป็นลำดับ
- (6) ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร
- (7) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ
- (8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
- (9) ร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์
- (10) แสวงหา และใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา
- (11) เป็นผู้นำ และสร้างผู้นำ
- (12) สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

หมายเหตุ : คุรุสภาได้ออกข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2547 ซึ่งออกตามหมวด 7 ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ และได้นำมาปฏิบัติแล้ว

5.2 ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ตุลาคม 2543) ได้กำหนดลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ เพื่อบริหารและจัดการศึกษาตามแนวการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) คือ การบริหารอย่างมีอิสระ (ตามการกระจายอำนาจการบริหารทั้ง 4 ด้านให้แก่สถานศึกษา) เพื่อให้เกิดความคล่องตัวต่อการบริหารด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมงานด้านวิชาการเป็นหลักสำคัญ อันจะก่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ และการปฏิรูปการศึกษาโดยรวม

การกำหนดลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบดังกล่าว แบ่งเกณฑ์มาตรฐานออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนแรก เป็นเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารและการจัดการศึกษา มี 10 เกณฑ์มาตรฐาน

ส่วนที่สอง เป็นเกณฑ์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งเป็น

(ก) คุณลักษณะทางวิชาชีพ

(ข) คุณลักษณะส่วนบุคคล

การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการบริหารและการจัดการศึกษาดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการกำหนดเพื่อการเป็นผู้บริหาร “การศึกษามืออาชีพ” ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบหมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) คือ การบริหารงานอย่างมีอิสระเพื่อให้เกิดความคล่องตัวต่อการบริหารด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมงานด้านวิชาการเป็นหลักสำคัญ อันจะก่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ และการปฏิรูปการศึกษาโดยรวม

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย เกณฑ์ดังต่อไปนี้

หนังสือ **“การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา”** เล่มนี้ เป็นเอกสารตำราหลัก สำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนในวิชา **“การบริหารการศึกษาท้องถิ่น (Local Education Administration)”** ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือทางวิชาการ ระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กับสถาบันการศึกษา

“การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา” ประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาในท้องถิ่น นักการศึกษา ตลอดจนผู้สนใจการศึกษาโดยทั่วไป เพื่อการศึกษา เจริญรู้ และทำความเข้าใจในแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน ที่มีการปฏิรูปทั้งโครงสร้าง ระบบการบริหารทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจนการปฏิรูปการเรียนรู้ และวิธีการสอนต่างๆ โดยหวังว่าผู้มีบทบาทเหล่านี้จะสามารถนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่าต่อระบบการศึกษาของประเทศไทยได้ดียิ่งขึ้นต่อไป

สาระสำคัญในหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย การบริหารการศึกษาเพื่อคุณภาพการเรียนรู้ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามแนวการกระจายอำนาจ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน การวิจัยในโรงเรียน และการประกันคุณภาพการศึกษา